

**Welkom bij het
Sigmaproject
Cluster Kalkense Meersen**

Een cluster van gebieden rond de Schelde in Wetteren, Berlare, Wichelen en Laarne krijgt een fonkelnieuwe inrichting. Die werken hebben één doel: de Schelde meer bewegingsvrijheid geven. Dat is goed nieuws voor de natuur én de omwonenden.

Het Sigmaproject Cluster Kalkense Meersen, een project van Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z) en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), heeft als doel de Schelde in een weids gebied haar veerkracht terug te geven. Zo beschermen we de regio beter tegen overstromingen, krijgt de magnifieke Scheldenatuur een boost en wordt de streek nog aantrekkelijker voor wandelaars en fietsers. De ruime omgeving van de Kalkense Meersen verandert in een adembenemend én nuttig gebied, jouw bezoek meer dan waard.

Deel van het Sigmaplan. Het Sigmaproject Cluster Kalkense Meersen is geen alleenstaand project. Het maakt deel uit van het Sigmaplan, een toekomstgericht project voor meer waterveiligheid en natuur in de valleien van de Schelde, Durme, Dijle, Nete, Kleine Nete en Grote Nete, Demer en Zenne. Tientallen vallei-gebieden in de provincies Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Vlaams-Brabant krijgen een nieuwe inrichting.

Wie onderneemt dat ambitieuze project?

Twee diensten van de Vlaamse overheid werken samen. W&Z staat in voor het beheer van de waterwegen en de veiligheidswerken, het ANB voor de natuurontwikkeling.

In deze brochure maak je uitvoerig kennis met het Sigmaplan. We tonen je hoe jouw omgeving er binnenkort zal uitzien en wat er de komende jaren nog op het programma staat. Een actuele stand van zaken vind je op www.sigmaplan.be.

Info? Vragen? Neem contact op met de projectleiders, Michaël De Beukelaer-Dossche van W&Z en Dominiek Decleire van het ANB. Hun contactgegevens vind je op de achterflap van deze brochure.

Het overgrote deel van de Cluster Kalkense Meersen krijgt een inrichting als wetland, met graslanden en bloemenweiden.

Inhoud

4

De Schelde, getijdenrivier

6

Het Sigmaplan: veiligheid,
natuur en recreatie in één

8

De deelgebieden van de
Cluster Kalkense Meersen

10

Natuur en veiligheid
gaan hand in hand

12

Waardevolle natuur
in jouw achtertuin

14

Flankerend landbouwbeleid

15

Wandelen en fietsen
langs de Schelde

16

Wat staat er nog
op de planning?

4

De Schelde, getijdenrivier

8

De deelgebieden van de Cluster Kalkense Meersen

12

Waardevolle natuur in jouw achtertuin

De Schelde, getijdenrivier

De Kalkense Meersen zijn een overblijfsel van de uitgestrekte meersen die de Schelde lang geleden deed ontstaan tussen Dendermonde en Gent. Het Sigmaproject Cluster Kalkense Meersen ligt op het grondgebied van Laarne, Berlare, Wichelen en Wetteren. Een uitstekende locatie om extreme hoogwaters op de Schelde en het regenwater van de gebieden stroomopwaarts op te vangen.

Glinsterende waterpartijen zullen het afwisselende landschap van natte graslanden, riet, open water en elzenbroekbos doorkruisen.

De Schelde is een getijdenrivier. Twee keer per dag, bij vloed, stuwt de zee water in de monding van de Schelde. Die vloedgolf zet zich voort, ver landinwaarts. Ter hoogte van de Kalkense Meersen stijgt en daalt de Schelde dus twee keer per dag. Twee keer per maand is er bovendien springtij. Door het samenspel van zon en maan stijgt het water dan meer dan bij een normale vloed.

Storm op zee. Als zo'n springtij samenvalt met een straffe noordwesterstorm, dan spreken we van stormtij. Dat gebeurt een à twee keer per jaar. De getijdengolf op de Schelde is dan extra krachtig, en niet zonder gevaar.

De Schelde voert ook regenwater af. De Schelde krijgt geregeld grote hoeveelheden water te slikken. Te beginnen vanaf haar bron in het noorden van Frankrijk, en verder stroomafwaarts langs Doornik, Oudenaarde en Gent. Ook het regenwater dat op de gebieden langs de Zeeschelde terechtkomt, stroomt af naar de rivier. Als het langdurig regent of bij smeltende sneeuw komt dat regenwater via grachten, beken en zijrivieren in de Schelde terecht, met verhoogde waterstanden tot gevolg.

Die combinatie van springtij, een noordwesterstorm op zee en hevige regenval aan land zorgt voor gevaarlijk hoge waterstanden op de Schelde, met alle gevolgen van dien. Als het water erg hoog komt, bestaat de kans dat het water bressen slaat in de dijken. Weilanden, straten en woningen komen dan blank te staan, met vaak grote materiële schade tot gevolg.

Speelruimte voor de rivier. Als het waterpeil op de Schelde stijgt, heeft de rivier extra ruimte nodig om die hoeveelheid water te bergen. Door het water meer armslag te geven is de ruime regio beter beschermd als een stormvloed het water doet stijgen. De Cluster Kalkense Meersen wordt daarom gedeeltelijk ingericht als overstromingsgebied, waarvan een deel met gecontroleerd gereduceerd getij (GOG-GGG). Eén deelgebied wordt ontpolderd. Bovendien worden alle dijken versterkt en verhoogd tot op veilige 'Sigmahoogte'. Overstromingsgebieden verhogen niet alleen de veiligheid in de onmiddellijke omgeving. Ook stroomopwaarts zijn landbouwgronden, steden en dorpen beter beschermd. De gebieden waar de Schelde mag overstromen, werden strategisch gekozen door experts, na studies in verschillende vakgebieden.

Betoverende natuur. Helemaal mooi is dat hier tegelijk een magisch natuurgebied groeit van bijna duizend hectare. Natuur in de vorm van wetlands, met gebieden voor weidevogels en schrale graslanden waar bijzondere planten bloeien. Of getijdennatuur, zoals zeldzame zoetwaterslikken en -schorren en vloedbossen. De Vlaamse overheid komt hiermee tegemoet aan de Europese natuurdoelen (instandhoudingsdoelstellingen) voor diverse natuurdoeltypen.

Ruisende rietpartijen in de Kalkense Meersen

Beginnende kreekvorming in Bergenmeersen, aanzet voor het getijdennatuurgebied

Wetlands bezaaid met bloemen

Het Sigmaphan: veiligheid, natuur en recreatie in één

Iedereen die woont, werkt en leeft in de buurt van de Schelde en haar zijrivieren, moet beter beschermd worden tegen overstromingen. Dat is het uitgangspunt van het Sigmaphan. De kern van dat plan is dat we gebieden uitkiezen waar de rivier wél mag overstromen, zodat plaatsen waar mensen wonen buiten schot blijven. Die waterveiligheid gaat hand in hand met waardevolle natuur, waar iedereen met volle teugen van kan genieten.

Waarom is bescherming nodig? Door de trechtervormige monding van de Schelde stijgt het rivierwater bij stormtij niet gelijkmatig in het hele Scheldebekken. Vanop zee wordt een enorme watergolf de Schelde in gestuwd. Door de smaller wordende rivier wordt het waterpeil nog verder opgestuwd naarmate de golf verder landinwaarts rolt. Bij hevig noodweer komt daar nog heel wat afvloeiend regenwater bij en kan de top van de golf veel hoger zijn dan het verwachte hoogwaterpeil. Dat is precies wat er gebeurde tijdens de zware stormvloed van 1976. Grote oppervlakten langs de Schelde en haar zijrivieren stonden toen onder water. Vooral Antwerpen en sommige gebieden in Oost-Vlaanderen werden zwaar getroffen. De menselijke en materiële schade was immens. De overheid besliste dan ook dat er een betere bescherming moest komen tegen overstromingen uit de getijdenrivieren. Die bescherming kwam er met het Sigmaplan.

Wat is het Sigmaplan? Het Sigmaplan steunt op twee principes. Ten eerste worden langs de Schelde en haar zijrivieren dijken verhoogd en verstevigd. Ten tweede komt er in het hele gebied een ketting van gecontroleerde overstromingsgebieden om het water te bergen. Daar wordt het water tijdelijk en op een gecontroleerde manier opgeslagen als een hoge vloedgolf de Schelde binnenrolt, of als het hevig regent. Het Sigmaplan past helemaal in die filosofie van 'ruimte voor water'. Zo worden onder meer woonkernen beter beschermd tegen wateroverlast.

Het Sigmaplan is vandaag nodig, maar in de toekomst nog veel meer. Door de klimaatverandering worden regenbuien intenser, komen er meer stormvloeden en stijgt de zeespiegel nog. Meer gevaarlijke hoogwaterstanden in de getijdenrivieren zijn dus een realiteit waar we ons maar beter goed op voorbereiden.

Meer dan veiligheid. In de loop der jaren ging langs de Schelde en haar zijrivieren heel wat waardevolle natuur verloren. In de projectgebieden van het Sigmaplan krijgt die bijzondere natuur opnieuw kansen. Voor het hele Zeescheldebekken werden natuurdoelen geformuleerd in het kader van het Natura 2000-netwerk, en recent ook in de Europese natuurdoelen. Die worden nu stap voor stap gerealiseerd. Ook omwonenden, passanten, recreanten en toeristen hebben daar voordeel bij. Via nieuwe befetsbare dienstwegen op de dijken, wandelroutes, vogelkijkhutten en uitkijkpunten kun je langs de Schelde en haar zijrivieren genieten van het prachtige landschap. Het Sigmaplan houdt ook rekening met landbouwers die getroffen worden door de nieuwe inrichting van het gebied. Samen met hen wordt gezocht naar oplossingen om de landbouw zo leefbaar mogelijk te houden.

Overstromingsgebieden: ruimte voor water

Gecontroleerde overstromingsgebieden zijn een sleutelelement in het Sigmaplan. Maar hoe gaat dat precies in zijn werk? Projectingenieur **Michaël De Beukelaer-Dossche** geeft tekst en uitleg.

Waarom gecontroleerde overstromingsgebieden?

Michaël De Beukelaer-Dossche: "Dijken alleen zijn niet de beste keuze om overstromingen te voorkomen. Ze kunnen het immers laten afweten bij extreem hoge waterstanden. Het is veel beter om de rivier tegelijk ook meer ruimte te geven om te stromen en te overstromen."

Hoe werken gecontroleerde overstromingsgebieden?

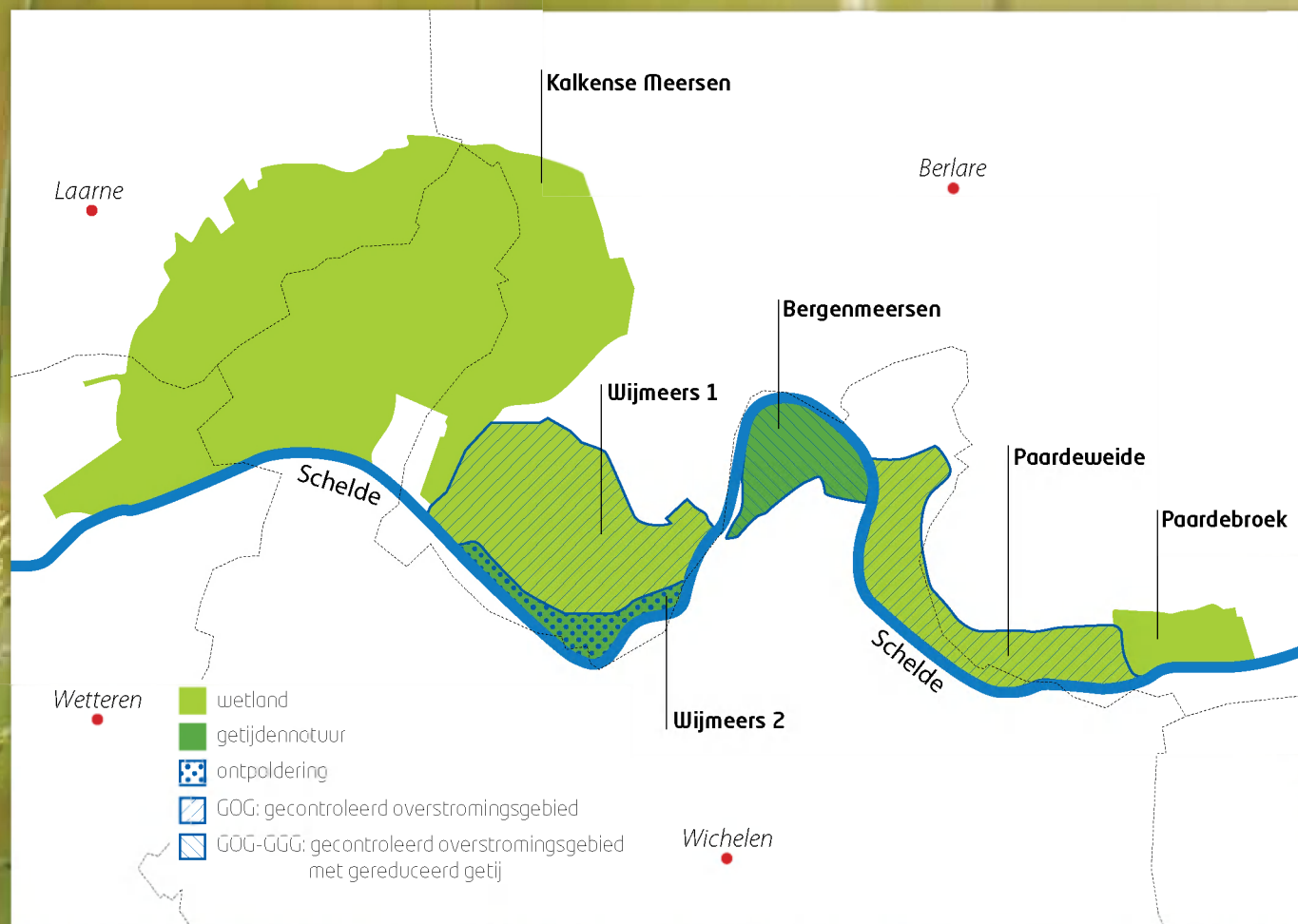
Michaël De Beukelaer-Dossche: "Door het water in overstromingsgebieden te laten vloeien wordt de druk letterlijk van de ketel gehaald. Het water wordt opgevangen en kan pas terug naar de rivier stromen als de waterstand voldoende gedaald is. In een overstromingsgebied krijgt het water van de Schelde of een andere rivier dus meer vrijheid, maar niet onbegrensd. Woningen, wegen en andere infrastructuur worden beschermd door een ringdijk. We spreken daarom van een gecontroleerd overstromingsgebied, want ongecontroleerde overstromingen willen we te allen tijde vermijden."

Waar komen er overstromingsgebieden in Vlaanderen?

Michaël De Beukelaer-Dossche: "In het Sigmaplan heeft de Vlaamse overheid samen met deskundigen heel precies uitgedokterd welke plaatsen het meest geschikt zijn om overstromingsgebieden aan te leggen. Dat kan immers niet overal: op te veel plaatsen in Vlaanderen zijn er al woonwijken, bedrijven of weginfrastructuur. Naast de Cluster Kalkense Meersen zijn er ook omvangrijke Sigmawerken aan de gang in Kruibeke. Daar komt het grootste gecontroleerde overstromingsgebied van heel Vlaanderen. Maar ook in de Durmevallei, in Dendermonde en Hamme, bij de Dijlemonding in Mechelen, aan de Boven-Dijle, en in de vallei van de Grote en Kleine Nete en de Beneden-Nete komen er gecontroleerde overstromingsgebieden. Samen moeten ze zorgen voor een veiliger en natuurlijker Scheldebekken."

Goed om te weten: de term 'gecontroleerd overstromingsgebied' korten we vaak af tot GOG.

De deelgebieden van de Cluster Kalkense Meersen

Het Sigmaproject Cluster Kalkense Meersen omvat zes deelprojecten op het grondgebied van Berlare, Laarne, Wetteren en Wichelen. De locaties lenen zich uitstekend om de Schelde speelruimte te geven. Daardoor is straks de hele regio rond Wetteren, van Gent tot Dendermonde, beter beschermd als een stormvloed het Scheldewater doet stijgen. Rond die veerkrachtige rivier zal zich bovendien unieke natuur ontwikkelen, die in heel Europa zeldzaam is.

Elk deelproject krijgt een eigen inrichting. Het grootste deel wordt omgevormd tot wetland, waar natte natuur volop kansen krijgt. In twee deelgebieden zal zeldzame zoetwatergetijdennatuur tot ontwikkeling komen. Tegelijk verminderen we het overstromingsgevaar met diverse technieken.

Kalkense Meersen en Paardebroek: adembenemend wetland. In die gebieden wordt de grondwaterstand verhoogd, zodat er wetlands ('nat land') ontstaan. Glinsterende waterpartijen zullen hier het afwisselende landschap van natte graslanden, riet, open water en elzenbroekbos doorkruisen. Voor libellen, padden, kikkers en tal van vogels wordt dat het paradijs. Maar wetlands zijn ook heel nuttige gebieden: ze doen dienst als een spons die het overtollige water vasthoudt en vertraagd afvoert naar de Schelde. Landbouwers kunnen de graslanden blijven gebruiken om wintervoer te hooien voor de dieren. Door het regelmatig maaibeheer ontstaan prachtige hooi- en graslanden, bezaaid met bloemen.

Wijmeers 1: gecontroleerd overstromingsgebied met wetland. Het deelgebied Wijmeers 1, dat grenst aan de Kalkense Meersen, wordt een gecontroleerd overstromingsgebied. Dat gebied zal helpen om de toevloed aan water te bergen. Niet dat dat gebied constant onder water staat, integendeel. De zuidelijke kom zal maar één keer om de vijftig jaar overstromen, de noordelijke kom zelfs maar één keer om de honderd jaar. Wijmeers 1 treedt alleen in werking bij heel extreme weersomstandigheden, als andere overstromingsgebieden al gevuld zijn. Het vormt de laatste linie van de verdediging tegen het overstromingsgevaar. In Wijmeers 1 is er ook ruimschoots plaats voor natuur, met wetlands, schralere graslanden op de landduinen, open water en een flink stuk bos.

Wijmeers 2: ontpoldering met slikken en schorren. Wijmeers 2 wordt ontpolderd. Dat

betekent dat we openingen maken in de bestaande dijk om het water – in een afgebakend gebied – vrij spel te geven. Om het achterliggende woongebied te beschermen trekken we eerst een nieuwe dijk op. De ontpoldering geeft de Schelde meer ruimte en haalt de druk van de ketel op de rivier. Twee keer per dag zal er water in het gebied stromen, op het ritme van eb en vloed. Daardoor ontstaat er na verloop van tijd unieke getijdennatuur met zoetwaterslikken en -schorren.

Bergenmeersen: zeldzame getijdennatuur volgens Vlaams concept. Bergenmeersen is een bestaand overstromingsgebied dat werd uitgerust met speciale sluizen. Het resultaat van dat technische hoogstandje: dagelijks vloeit een beperkte hoeveelheid water het gebied in en uit, op het ritme van eb en vloed. Bij hoogwater stroomt ongeveer 80 procent van het gebied onder water. Het water is echter maximaal een halve meter diep; in de kreken is het iets dieper.

Via dat principe, een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij, combineren we veiligheid met de ontwikkeling van getijdennatuur. In de rietkragen en wilgenvloedbossen zullen de blauwborst en de

kwak zich straks weer helemaal thuis voelen. Op de slikken zullen eenden en steltlopers voedsel vinden. De kreken en plassen worden kraamkamers voor vissen uit het Scheldebekken.

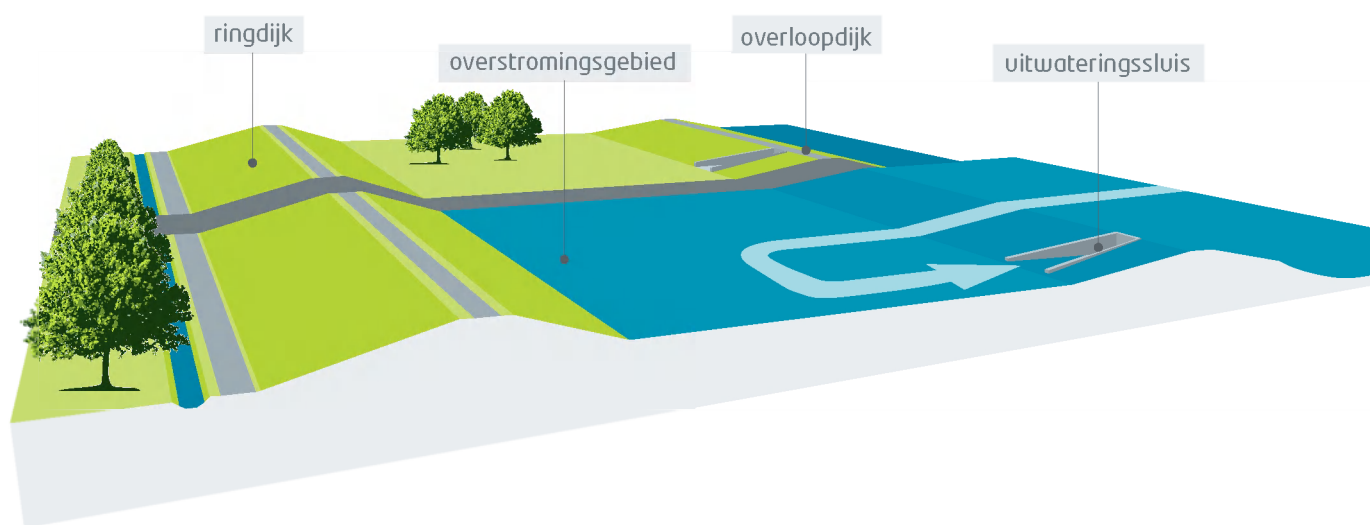
Paardeweide: overstromingsgebied met wetland. Ook de omgeving rond Paardeweide is een strategische plek om extreme hoogwaters op een gecontroleerde manier op te vangen. Paardeweide wordt vandaag al gebruikt als gecontroleerd overstromingsgebied. Omdat het gebied maar één keer per jaar overstroomt, kan het ondertussen ook andere functies vervullen. Daarom wordt het ingericht als wetland. In Paardeweide ontwikkelen zich natte dottergraslanden, afgewisseld met kamgrasland en glanshaverhooiland. Het oostelijke deel van Paardeweide wordt ingericht als rietveld voor veel-eisende soorten zoals het woudaapje, de kwak en vooral de roerdomp. Hier ontstaat een afwisseling van diepere zones met open water, en ondiepe zones met rietvegetatie. Daarom wordt dat deel 'rietatol' genoemd. Dankzij de specifieke inrichting zullen ook kleinere rietvogels, zoals de snor, kleine karekiet en rietzanger, het naar hun zin hebben.

In een weids gebied rond de Kalkense Meersen komt een betoverend natuurgebied van bijna 1000 hectare en krijgt de Schelde meer bewegingsruimte.

Natuur en veiligheid gaan hand in hand

Op de vorige bladzijden kon je lezen dat er drie gecontroleerde overstromingsgebieden worden aangelegd in de Cluster Kalkense Meersen, waarvan een met gereduceerd getij. Hoe werken die gebieden? Wat betekent 'gereduceerd getij'? Hieronder lees je meer over de technieken die we gebruiken om de Schelde veiliger te maken én tegelijk unieke natuur te creëren.

Hoe werkt een gecontroleerd overstromingsgebied (GOG)?

Bij een hoge waterstand stroomt het water over de overloopdijk het overstromingsgebied binnen. Dat water wordt als het ware onttrokken aan deloedgolf, die daardoor aan kracht verliest. De overloopdijk is de bestaande Scheldedijk, die een stuk verlaagd en verstevigd wordt. Die dijk is zo gebouwd dat hij stevig standhoudt als het rivierwater erover stroomt. Om te beletten dat woongebieden onder water lopen, wordt het achterland van een overstromingsgebied altijd beschermd met een ringdijk. Een grachtensysteem en verschillende uitwaterings-

sluizen zorgen ervoor dat het water in het GOG na een overstroming weer naar de Schelde stroomt.

Het water in het overstromingsgebied komt bij overstroming enkele decimeters tot enkele meters hoog. Het risico op overstromingen in de omgeving neemt daardoor sterk af. Zowel stormen als perioden met hoge bovenafvoer vinden vooral in de winter plaats. Een overstromingsgebied kan dus gerust nog een bijkomende bestemming krijgen. Paardeweide en een deel van Wijmeers 1 worden ingericht als wetland. De graslanden worden door landbouwers beheerd.

Wat is een overstromingsgebied met gereduceerd getij?

Een overstromingsgebied met gereduceerd getij is een gecontroleerd overstromingsgebied dat gericht is op de ontwikkeling van getijdennatuur. Op het ritme van eb en vloed stroomt er tweemaal per dag water binnen. Bij vloed treedt het gebied in werking. Door de inwateringssluis stroomt een beperkte hoeveelheid water – ‘gereduceerd getij’ – binnen. Zo wordt de natuurlijke werking van een getijdenrivier nagebootst, waardoor het gebied een deel van het ecosysteem van de Schelde wordt. Bij eb stroomt het water terug naar de rivier via de uitwateringssluis. Onder invloed van het gereduceerde getij ontwikkelt zich een landschap van geulen, kreken, slikken en schorren. Het gecontroleerde overstromingsgebied met gereduceerd getij is een Vlaamse uitvinding, ontwikkeld aan de Universiteit Antwerpen, en uniek in de wereld. In het proefproject Lippenbroek in Hamme hebben W&Z en het ANB heel wat knowhow opgebouwd met dat concept.

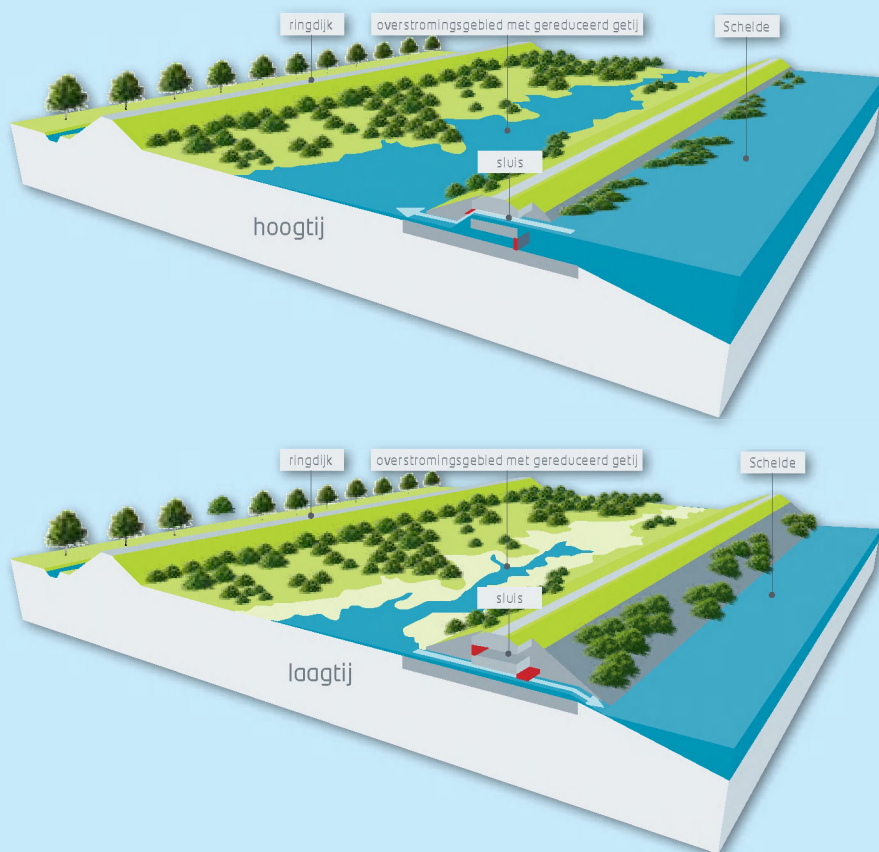
De sluis in Bergenmeersen (Wichelen)

Wereldprimeur

In het deelgebied Bergenmeersen in Wichelen trad eind april 2013 het gecontroleerde overstromingsgebied met gereduceerd getij op grote schaal in werking: een wereldprimeur. De innovatieve gespecialiseerde sluis is een sleutelement in het concept van het gecontroleerde overstromingsgebied met gereduceerd getij. Het instellen van de juiste getijdendynamiek met de sluis is bepalend voor de fysische, biologische en chemische processen in een getijdengebied.

Normaal gezien worden sluizen voor in- en uitwatering apart gebouwd. Maar hier doen we het anders. Eén gecombineerde sluis zorgt voor beide functies. Door de sluis kunnen vissen en andere organismen van het overstromingsgebied naar de Schelde migreren en omgekeerd. Zo zal het visbestand in de Schelde en het achterliggende gebied zich herstellen. Bovendien opent het systeem letterlijk de poort voor de ontwikkeling van slikken en schorren.

De blauwborst vindt straks een onderkomen
in de Cluster Kalkense Meersen.

Waardevolle natuur in jouw achtertuin

De veiligheidsmaatregelen van het Sigmaplan gaan hand in hand met de ontwikkeling van waardevolle natuur. Vroeger bestond het landschap in de regio vooral uit weilanden, graslanden en akkers. Met een uitgekiende inrichting en doordacht beheer wordt het landschap de komende jaren nog diverser en rijker.

“Via een aangepast beheer leven natte hooi- en graslandsoorten in het gebied weer op. In de getijdengebieden ontwikkelt zich een unieke en zeldzame habitat.”

Dominiek Decleyre, Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Weelderige wetlands

In de Kalkense Meersen, ten noorden van Wijmeers, en in Paardeweide en Paardebroek ontstaat wetland. Daar wisselen graslanden, bloemenweiden, rietlanden en open water elkaar af. Door de te natte grond waren de Kalkense Meersen vroeger al niet geschikt voor akkerbouw. De boeren gebruikten die natte graslanden vooral als hooi- en weiland. In de wetlands blijven we samenwerken met landbouwers. Die maaien de gronden op een aangepaste manier, waardoor de natuur floreert met soorten zoals de dotterbloem, pinksterbloem, scherpe zegge, ratelaar en echte koekoeksbloem.

Hoe gaat dat in zijn werk? De landbouwers maaien de hooilanden pas vanaf 15 juni. Daardoor kunnen planten zaad vormen en krijgen weidevogels zoals de grutto en kwartelkoning de kans om hun jongen ongestoord groot te brengen. In de rietlanden huizen rietvogels zoals de roerdomp, de porseleinhoen, de kleine karekiet, de rietzanger, het baardmannetje en het woudaapje. In het open water vinden ook vele vissen hun gading, denk maar aan de snoek, paling, rietvoorn, bittervoorn en de zeldzame kleine modderkruiper. Andere waterliefhebbers, waaronder libellen en kikkers, planten zich voort in de stille waters.

Getijdennatuur: unieke zoetwater-slikken en -schorren

In het zuiden van Wijmeers en in Bergenmeersen maken we plaats voor zoetwater-

slikken en -schorren. Het worden unieke stukjes natuur, die zeldzaam zijn in Europa. Als water tweemaal per dag een gebied in- en uitstroomt, ontstaat er getijdennatuur met slikken en schorren.

Slikken zijn de lagergelegen delen die bij elke vloed overspoeld worden. Die overvloed aan water verhindert de groei van veel planten. Wel krioelt het er van de minidiertjes, zoals wormen en insectenlarven, die gretig worden verorberd door allerlei watervogels en vissen. Voor ganzen, eenden en steltlopers vormen slikken en platen een ideale plek om eten te zoeken en te rusten. Het getij schuurt geulen uit, en dat materiaal kan op andere plaatsen als slib weer afgezet worden.

Wanneer die opgeslibde delen boven de gemiddelde waterlijn uitsteken, spreken we van **schorren**. Die plekken overstroomden enkel nog bij springtij, ongeveer tweemaal per maand. Hier krijgen planten wel voet aan de grond. Op de schorren ontwikkelen zich rietpartijen en wilgenvloedbossen.

Slikken zijn erg belangrijk voor trekvogels. 's Winters zoeken vogels zoals de watersnip en talrijke eenden, zoals de smient en wintertaling, de rust op om te verpozen en hun vetreserves aan te vullen. Op termijn vormen de slikken en schorren een jungle van krekens en beekjes met riet en wilgen. Daar voelen de bruine kiekendief, blauwborst en kwak zich thuis.

In Bergenmeersen en Wijmeers 2 zal zoete getijdennatuur ontstaan onder invloed van eb en vloed.

De Schelde zuivert zichzelf

Slikken en schorren zijn voor vissen niet alleen plekken waar ze voedsel zoeken en zich voortplanten. Ze hebben nóg een belangrijke functie: slikken en schorren zuiveren het water op natuurlijke wijze. Die zelfzuiverende werking van de Schelde is de laatste jaren gedeeltelijk hersteld.

Slikken en schorren spelen een belangrijke rol bij het verwijderen van stikstof uit water door bacteriën. Stikstof is precies een van de stoffen die nog in te hoge concentratie in de Schelde aanwezig zijn. De dynamiek van het water en de werking van de sluisconstructie zorgen er bovendien voor dat het water wordt aangerijkt met zuurstof.

Schorren zijn een belangrijke leverancier van silicium. Dat element is nodig voor de groei van kiezelwieren of diatomeeën. Dat zijn heel belangrijke soorten die aan de basis staan van de voedselketen. Een goede kiezelwierpopulatie is onontbeerlijk voor een goed visbestand. Slikken en schorren dragen dus sterk bij tot de gezondheid van het Schelde-ecosysteem.

Wil je meer weten over het nut van getijdennatuur? Lees de brochure *Getijdennatuur: onschatbare natuur* op www.sigmaplan.be.

Flankerend landbouwbeleid

“Landbouw is altijd erg belangrijk geweest in deze streek. Maar als bepaalde gebieden een veiligheids- of natuurfunctie krijgen, betekent dat vaak dat landbouwers helaas grond verliezen. Via een flankerend beleid wordt dat enigszins gecompenseerd. Landbouwers kunnen hopelijk ook een rol blijven spelen in het beheer en de natuurontwikkeling.” *Pieter Van Oost, Boerenbond*

Verzachtende maatregelen. Het Sigmaplan neemt een aantal gebieden in waar landbouwers actief zijn. Maar het plan houdt zoveel mogelijk rekening met de gevolgen voor de landbouw. Zo pasten we de oorspronkelijke contouren van het gebied Kalkense Meersen aan om de bedrijfsvoering van enkele landbouwbedrijven te garanderen. De meest landbouwintensieve gronden bleven gespaard. Voor de getroffen landbouwers werkte de Vlaamse overheid samen met de landbouworganisaties een programma uit met verzachtende maatregelen. Zo blijft nog een tijd landbouw mogelijk op plaatsen waar tijdens de werken geen werfwegen of werfzones liggen. Via beheerovereenkomsten kunnen landbouwers ook de natuurgebieden mee beheren.

Omvormingscontracten. De inrichting van de natuur begint pas als de werken klaar zijn. Maar intussen wordt de natuurontwikkeling wel al voorbereid. De getroffen landbouwers helpen daarbij, met een aangepast beheer. Zij kunnen een omvormingscontract afsluiten voor een periode van vijf jaar. Het beheer staat dan helemaal in het teken van de natuur. Daar krijgen de landbouwers een vergoeding voor. In de Kalkense Meersen en Paardebroek wordt nu al ruim 100 hectare natuur beheerd door landbouwers. Intussen hebben de landbouwers tijd om hun bedrijf te reorganiseren.

Door een uitgekiend maaibeheer ontstaat er wetland.

“We spreiden de werken om landbouwers de tijd te geven hun bedrijfsvoering aan te passen. Samen hebben we een planning opgesteld, verdeeld in verschillende fasen van 2010 tot 2015.”

Dominiek Decleyre (ANB)

Wandelen en fietsen langs de Schelde

Wat is heerlijker dan uitblazen aan het water? De Kalkense Meersen stonden al bekend als een prachtig decor om te fietsen en te wandelen. Nu groeit de streek verder uit tot een betoverende brok natuur: wetlands, met onder meer schrale graslanden en weidevogelgebieden, of getijdennatuur, zoals vloedbossen. Het prachtige meersenlandschap met tal van zeldzame natuurtypes wordt nog attractiever voor wandelaars en fietsers.

De Scheldenatuur bewonderen. Straks kan iedereen met volle teugen genieten van het natuurgebied in Berlare, Laarne, Wette- ren en Wichelen. Wandelpaden, fietsroutes, vogelkijkhutten en panoramapunten vormen een prima uitvalsbasis om de Oost-Vlaamse Scheldenatuur in al haar pracht te bewonderen. In Schellebelle werden in het voorjaar van 2011 nieuwe vlottende veersteigers in gebruik genomen. Langs die weg loodst de Schelde wandelaars en fietsers dat wonderlijke gebied binnen.

Zachte recreatie. Het Sigmoplan verbetert de mogelijkheden voor zachte recreatie. Nieuwe fiets- en wandelpaden sluiten aan op bestaande wandel- en fietsroutes en veerdiensten. Bezoekers kunnen Bergenmeersen verkennen van op een knuppelpad. De hengelvijvers in Wijmeers verhuizen naar de rand van het gebied. Daar krijgen de hengelclubs een nieuwe accommodatie. De individuele hengelaar kan blijven hengel- en op de Kalkenvaart. Het Sigmoplan steunt initiatieven van de gemeenten, Dienst Toerisme, het Regionaal Landschap Schelde- Durme en de ruiterverenigingen. Zij stippelen pittoreske routes uit in heel Oost-Vlaanderen.

Mountainbikeroutes. De mountainbike- route 'Etienne De Wilde-lus' tussen Laarne en Kalken loopt langs het westen en noorden van het deelgebied Kalkense Meersen. Die route blijft behouden. De mountainbikeroute 'Broekbosroute' in Berlare krijgt een aangepast tracé, met een groter aandeel onverharde weg aan de rand van het gebied. Dat wordt uit- gewerkt in overleg met Bloso en de gemeente.

Voor alle info over de Sigmacluster Kalkense Meersen kun je terecht in de infokeet: Grote Kouterstraat, 9290 Uitbergen (Berlare), tel. 09 360 28 03.

De Schelde, fietsparadijs voor jong en oud

© Wilda - Yves Adams

Wat staat er nog op de planning?

Planning van de werkzaamheden in de Cluster Kalkense Meersen

	Inrichtings- plan	Opmaak project- MER	Opmaak GRUP	Aflevering SBV	Start der werken	Omvormings- beheer natuur
Kalkense Meersen	2007	2010	2010	-	-	Gefaseerde invoering sinds 2011
Paarde- broek	2007	2010	2010	-	-	Gefaseerde invoering sinds 2011
Wijmeers deel 1	2007	2010	2010	2011	2012	Werfregeling tot 2015
Wijmeers deel 2	-	-	2009	2009	2009	n.v.t.
Paarde- weide	2007	2010	2010	2011	2013	Werfregeling tot 2015
Bergen- meersen	2007	2010	2010	2011	2012	n.v.t.

MER: milieueffectenrapport

GRUP: gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan

SBV: stedenbouwkundige vergunning

Contact

Meer informatie over het Sigmaplan en de projectgebieden van de Cluster Kalkense Meersen vind je op www.sigmaplan.be.

Met vragen kun je terecht bij:

Michaël De Beukelaer-Dossche
projectingenieur
Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z)
michael.debeukelaer-dossche@wenz.be
T 03 224 67 11

Dominiek Decleyre
projectleider
Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)
dominiek.decleyre@lne.vlaanderen.be
T 09 265 46 44

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:

Waterwegen en Zeekanaal NV
Afdeling Zeeschelde
ir. Wim Dauwe
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44
2018 Antwerpen

Redactie & foto's:

Pantarein in een consortium met
Technum en DenS Communicatie,
Waterwegen en Zeekanaal NV,
Agentschap voor Natuur en Bos, Vilda

Depotnummer:

D/2013/3241/180

Uitgave:

juni 2013

www.sigmaplan.be